

Digitale ontsluiting erfgoed lesmateriaal in 's-Hertogenbosch

NIET

STAPELEN

MAAR VERVANGEN

HUIS**73**

 Stichting Schoolbesturen
Primair Onderwijs
's-Hertogenbosch

Kennisnet

Inhoudsopgave

1.	Niet stapelen maar vervangen in 's-Hertogenbosch	1
1.1	Van aanbod gestuurd naar vraag gericht.....	1
1.2	Hoe werkt Niet stapelen maar vervangen?	2
1.3	Bouwstenen van Niet stapelen maar vervangen.....	3
1.4	Tijdpad Niet stapelen maar vervangen in 's-Hertogenbosch	3
2.	Niet stapelen maar vervangen	4
2.1	Stappenplan Niet stapelen maar vervangen	4
2.2	Digitale Niet stapelen maar vervangen tool	6
3.	Praktijkvoorbeelden cultureel erfgoed educatie.....	8
3.1	In de tijdmachine naar de pruikentijd - praktijkvoorbeeld LW Beekmanschool.....	8
3.2	Onderwijsleskist Romeinen - praktijkvoorbeeld Kindcentrum Aan de Oosterplas	13
4.	Evaluatie door kindcentra en erfgoededucatie aanbieder	18
5.	Website www.nietstapelenmaarvervangen.nl	22
6.	Borging NSMV	23

Door:

Dennis Termorshuizen (Huis73 Den Bosch)

Jan Plooi (Missing Link Projects – in opdracht van SSPOH)

Rick de Visser (Kennisset)

In samenwerking met:

Kindcentrum Aan de Oosterplas

LW Beekmanschool

Het Noordbrabants Museum

Netwerk digitaal erfgoed

En met dank aan:

Kennisset

SLO – voor SLO aanbodsdoelen

Exply – NSMV BOXen

Digitale ontsluiting erfgoed lesmateriaal is mogelijk gemaakt door financiering vanuit Netwerk Digitaal Erfgoed en Kennisset en cofinanciering vanuit de overige genoemde organisaties.

's-Hertogenbosch – 20 oktober 2020 – definitief (versie 5.0)

1. Niet stapelen maar vervangen in 's-Hertogenbosch

De gemeenschappelijke schoolbesturen primair onderwijs van 's-Hertogenbosch (SSPOH), de kinderopvang, het voortgezet onderwijs, de gemeente 's-Hertogenbosch en de educatiebureaus op gebied van cultuur, sport, gezondheid, technologie, lezen, natuur+milieu+duurzaamheid (NMD) en burgerschap hebben sinds 2019 als missie:

Elk kind verdient het om de wereld om zich heen in volle glorie te onderzoeken, zijn talenten te ontdekken en zich maximaal te ontwikkelen. Om te worden wie je wil zijn, heb je wortels nodig in een vruchtbare bodem. Ontwikkelen is voor ons geen 'schoolse' zaak. In het museum waar je anders nooit zou komen, een robot maken met je handen, leren rekenen in de kookles, voorgelezen worden, leren bewegen op een podium.... Kinderen verrijken door ze over grenzen heen te leren bewegen!

Basisscholen/Kindcentra, Kinderopvang, Buitenschoolse Opvang, Voorgezet Onderwijs, Bossche Educatieve Makelaars als Huis73, GGD Hart van Brabant en 'S-PORT maken in 's-Hertogenbosch samen creatieve, gezonde en stimulerende leeromgevingen voor alle kinderen. De gemeente steunt de uitvoering en organisatie omdat het belangrijk is dat er gewerkt wordt aan gelijke kansen voor talentontwikkeling.

1.1 Van aanbod gestuurd naar vraag gericht

Om dit te bereiken is gekozen voor een transitie in de wijze van samenwerking. Basisscholen¹ ervoeren het aanbod van educatiebureaus meestal als 'stapelen'. Extra werk in een overvol programma om leerlingen aan hun curriculum te laten bouwen. Basisscholen hielden om die reden aanbod vaak buiten de deur, hoe mooi het aanbod van de bureaus ook was. En veelal namen de basisscholen dit stapelwerk van de educatiebureaus kwalijk.

Analyse maakte echter duidelijk dat de oorzaak van het afhouden van het aanbod van buiten niet alleen ligt bij de aanbieders, maar juist bij de scholen zelf. Basisscholen wisten niet welke van hun eigen leermiddelen of -activiteiten in te wisselen tegen het aanbod van buiten. Als zij dat wel weten, hoeven zij dit aanbod niet meer 'te stapelen', maar kunnen zij het vervangend gebruiken voor hun eigen leermiddelen of -activiteiten: niet stapelen maar vervangen. De samenwerking is hierdoor niet langer aanbodgericht vanuit de aanbieders maar juist vraag gestuurd vanuit de basisscholen.

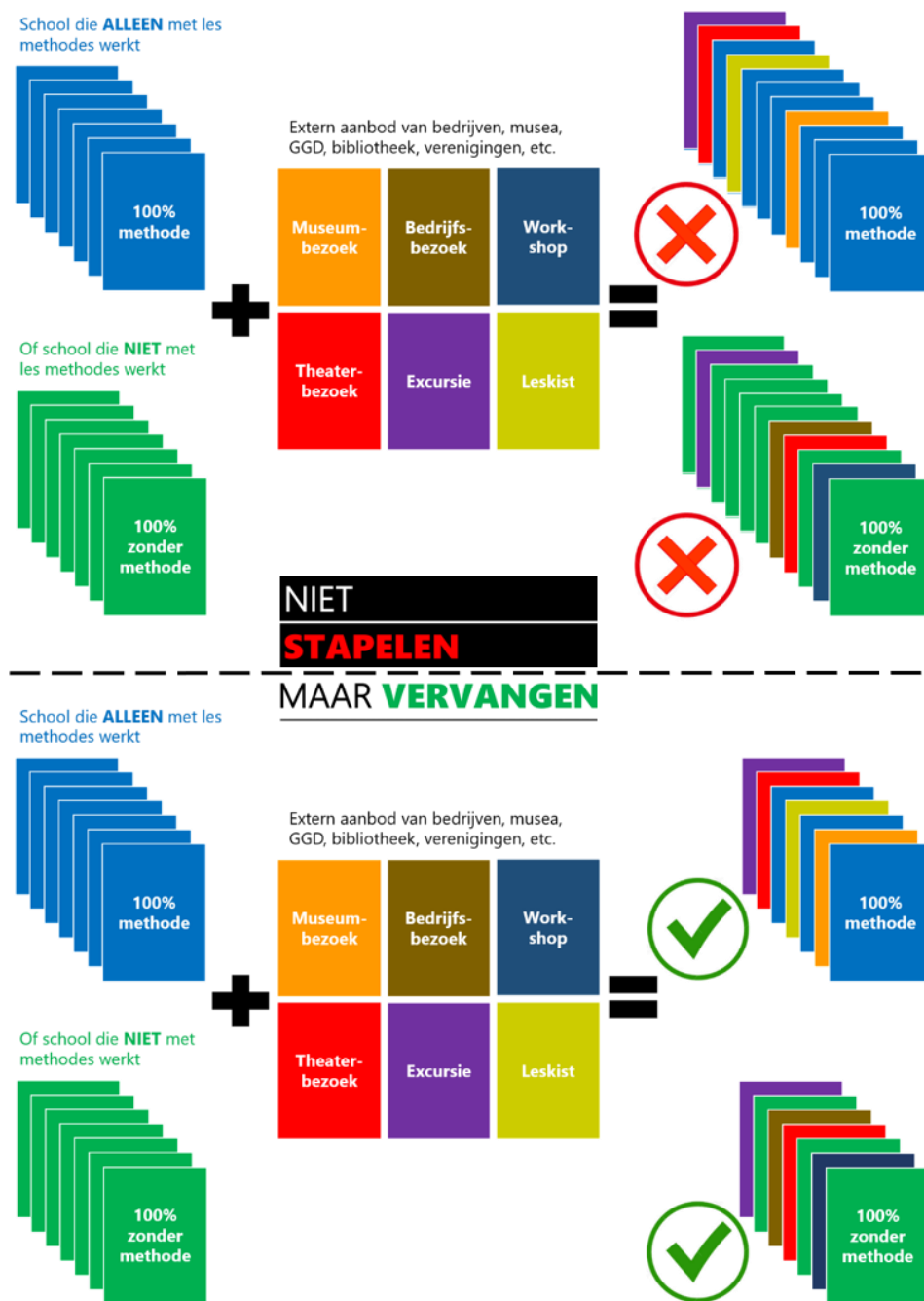
De genoemde samenwerkingspartners in 's-Hertogenbosch hebben met elkaar afgestemd dat uiterlijk in 2022 vrijwel alle 51 basisscholen in staat zijn om curriculum bewust te vragen om vervangende leermiddelen en -activiteiten aan de educatiebureaus. En dat de kinderopvang en het voortgezet onderwijs vanaf 2021 mee instappen.

¹ In 's-Hertogenbosch werken alle basisscholen en kinderopvang samen in kindcentra. Omdat de ervaringen met Niet stapelen maar vervangen alleen van groep 1 t/m 8 zijn opgedaan staat in deze publicatie 'basisschool'. Met ingang van schooljaar 2020-2021 gaan ook de kinderopvangorganisaties (en dus kindcentra) van start.

1.2 Hoe werkt Niet stapelen maar vervangen?

Om leermiddelen te vervangen moet de leerkracht (of leerling) de leermiddelen met elkaar kunnen vergelijken. Deze vergelijking gebeurt op basis van aanbodsdoelen van de Stichting Leerplanontwikkeling (SLO) op de leergebieden: oriëntatie op jezelf en de wereld (OJW), kunstzinnige oriëntatie (KO), digitale geletterdheid (DG) en Bewegingsonderwijs (BO).

Grofweg verdeeld werken basisscholen (1) of met methodes/leerboeken voor de verschillende leergebieden of (2) thematisch met zelf ontwikkelde leermiddelen en -activiteiten of (3) met een tussenvorm hiervan. In het bovenste afbeelding hieronder is te zien dat in beide gevallen educatief aanbod van buiten tot stapeling leidt. In de onderste afbeelding is te zien dat onderdelen van methodes of onderdelen van thema's van scholen zijn vervangen.

1.3 Bouwstenen van Niet stapelen maar vervangen

Om Niet stapelen maar vervangen niet als een project maar als een proces te starten en uiteindelijk te borgen is bij de organisatie op strategisch, tactisch en operationeel altijd aandacht voor de volgende 5 bouwstenen.

De invulling van het curriculum van de school – in de vorm van methodes, thematisch of een mengvorm – gekoppeld aan SLO leerlijnen, kerndoelen, aanbodsdoelen en overige kenmerken.

Nulmeting, effectmeting en (kwalitatieve) doorontwikkeling van samenwerking, activiteiten en programma's van zowel scholen als aanbieders

Organisatie en opleiding/training van coördinatoren en teams van scholen, consulenten van educatieve makelaars (operationeel). Als ook de organisatie en opleiding op tactisch en strategisch niveau.

Communicatie en planning binnen de school (met team, leerlingen en ouders) als ook de communicatie en planning met de Bossche Educatieve Makelaars en aanbieders.

Doorontwikkeling en borging van Niet stapelen maar vervangen in de beleidsplannen en financiële begroting van zowel de scholen, schoolbesturen, Bossche educatieve makelaars en van de gemeente.

In deze publicatie komen met name bouwsteen 1 en 3 uitgebreid aan de orde in de eerste drie hoofdstukken. In hoofdstuk 4, 5 en 6 is compact aandacht voor bouwsteen 2, 4 en 5.

1.4 Tijdpad Niet stapelen maar vervangen in 's-Hertogenbosch

	start innovatie					verschijningsmoment publicatie		toekomst	
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2021	2022
Onderwijs	1 schoolbestuur (ATO-scholenkring) 8 pilotscholen PO	1 schoolbestuur (ATO-scholenkring) 8 pilotscholen PO	alle schoolbesturen (SSPOH) 12 scholen PO	alle schoolbesturen (SSPOH) 16 scholen PO	alle schoolbesturen (SSPOH) 28 scholen PO	alle schoolbesturen (SSPOH) 42 scholen PO instap VO en KO	alle schoolbesturen (SSPOH) alle 51 scholen PO instap VO en KO		
Partnerorganisaties lokaal	's-Hertogenbosch	's-Hertogenbosch	's-Hertogenbosch	's-Hertogenbosch	's-Hertogenbosch	's-Hertogenbosch	's-Hertogenbosch		
lokaal educatiebureau voor:									
gezondheid	GGD Hvb	GGD Hvb	GGD Hvb	GGD Hvb	GGD Hvb	GGD Hvb	GGD Hvb		
lezen	Huis73	Huis73	Huis73	Huis73	Huis73	Huis73	Huis73		
cultuur	Huis73	Huis73	Huis73	Huis73	Huis73	Huis73	Huis73		
technologie	Knooppunt T 073		KT 073	KT 073	KT 073	KT 073	KT 073		
bewegen	'S-Port	'S-Port	'S-Port	'S-Port	'S-Port	'S-Port	'S-Port		
natuur/milieu/duurzaamheid	NMD	NMD	NMD	NMD	NMD	NMD	NMD		
burgerschap						?	?		
Partnerorganisaties landelijk	Kennisnet PO-Raad SLO	Kennisnet PO-Raad SLO	Kennisnet PO-Raad SLO	Kennisnet PO-Raad SLO DEN RVO	Kennisnet PO-Raad SLO DEN RVO				
Werkwijze	onderzoeksfase SLO introduceert aanbodsdoelen (OJW, KO, DG en BO)	ontwikkelfase <i>handmatig met excellijsten</i> scholen koppelen methodes aan aanbodsdoelen in excellijsten aanbieders zoeken handmatig naar vervangend aanbod	scholen koppelen methodes aan aanbodsdoelen in excellijsten aanbieders zoeken handmatig naar vervangend aanbod	scholen koppelen methodes aan aanbodsdoelen in excellijsten aanbieders zoeken handmatig naar vervangend aanbod	scholen koppelen methodes aan aanbodsdoelen op digitaal platform aanbieders zoeken handmatig naar vervangend aanbod + aanbieders koppelen aanbod aan aanbodsdoelen op digitaal platform (Wikiwijs)	operationele fase <i>Niet stapelen maar vervangen machine</i> scholen kiezen vervangend aanbod op digitaal platform voor scholen gekoppeld aan aanbieders koppelen aanbod aan aanbodsdoelen op digitaal platform	scholen kiezen vervangend aanbod op digitaal platform voor scholen gekoppeld aan aanbieders koppelen aanbod aan aanbodsdoelen op digitaal platform		

2. Niet stapelen maar vervangen

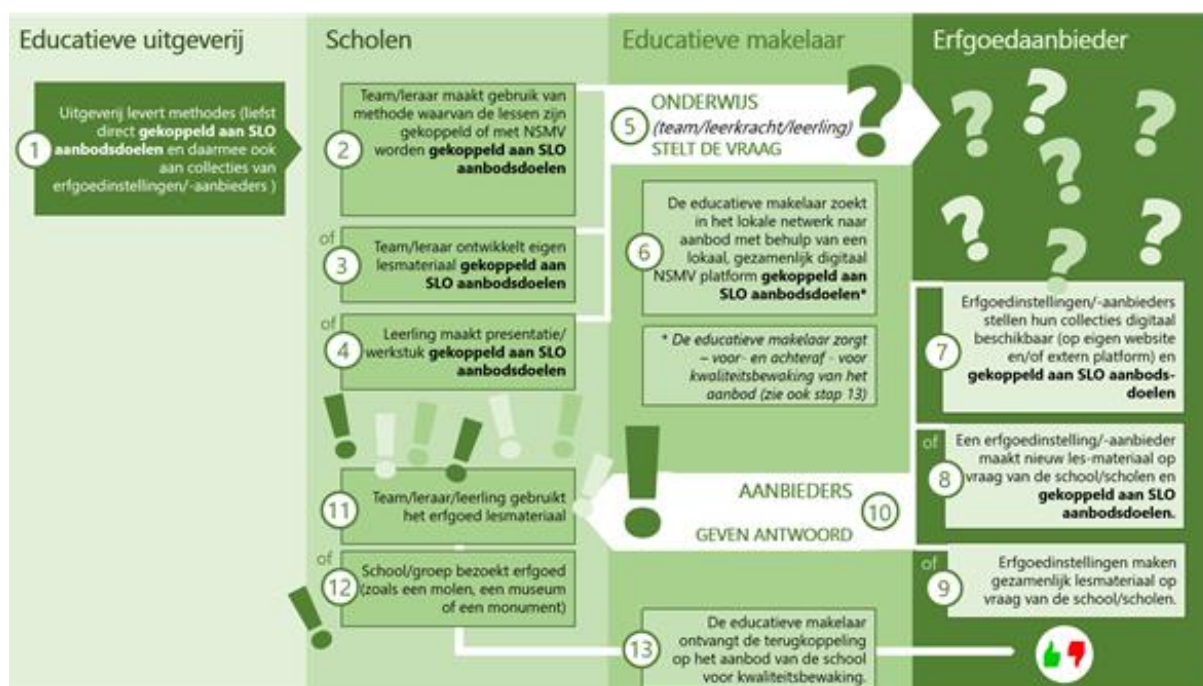
Bouwsteen 1 – leerlijn en koppelen

Bij het verschijnen van deze publicatie – september 2020 (zie Tijdpad pag. 3 – werkwijze 2020) voeren scholen en aanbieders Niet stapelen maar vervangen nog handmatig uit. De specialisten van deelnemende scholen hebben een exceloverzicht van de aanbodsdoelen per les in hun methodes of thema's. En zij overhandigen de educatieve makelaar de lijst van aanbodsdoelen van een les die of hoofdstuk dat zij willen vervangen. En deze makelaar gaat pragmatisch op zoek naar matchend aanbod in de stad.

In de komende hoofdstukken staat Niet stapelen maar vervangen beschreven volgens de definitieve ontwikkelingsfase. Daarbij is de periode excellijsten en handmatig zoeken voorbij en vindt de matching tussen vraag en aanbod digitaal plaats met de digitale Niet stapelen maar vervangen tool. Deze tool is echter pas vanaf eind 2020 of begin 2021 operationeel.

2.1 Stappenplan Niet stapelen maar vervangen

In onderstaand schematisch stappenplan 'Cultureel Erfgoed' staat de werkwijze van Niet stapelen maar vervangen compact weergegeven. Momenteel koppelt nog geen educatieve uitgeverij zelf de methodes aan aanbodsdoelen (stap 1). Wel hebben ThiemeMeulenhoff en Jeelo verkenningen op dit terrein gedaan. Stap 4 past ook in de vraaggericht aanpak van Niet stapelen maar vervangen. Ook de leerling moet bij zijn/haar leerdoelen aanbod uit de stad kunnen vinden. Of aan zijn/haar interesse leerdoelen kunnen verbinden. Maar omdat op dit moment alleen nog teams en leerkrachten zich de werkwijze eigen maken, zijn op individueel leerling niveau nog geen ervaringen.

Wanneer een school lessen heeft gekoppeld aan aanbodsdoelen² (stap 2), kan de school één of meer lessen uit het eigen curriculum halen. En de aanbodsdoelen van deze lessen voorleggen aan een Bossche Educatieve Makelaar (educatiebureau) met de vraag om vervangende leermaterialen of -activiteiten te zoeken voor deze aanbodsdoelen (stap 5).

Per leergebied heeft 's-Hertogenbosch één contactpersoon verbonden aan een Bossche Educatieve Makelaar (bibliotheek voor lezen en media, GGD voor gezondheid en bureaus voor technologie, sport, NMD en cultuur. En deze contactpersoon kent het netwerk op zijn/haar leergebied en kan daar op zoek gaan naar potentiële aanbieders en aanbod, waardoor een geschikte match vaak snel is te leggen (stap 6). Maar de exacte matching van de gevraagde en geboden aanbodsdoelen vraagt meer tijd. Voor het koppelen aan aanbodsdoelen zijn digitale platforms ontwikkeld om het zowel basisscholen als aanbieders makkelijk te maken om niet te stapelen maar te vervangen (stap 7 en zie hoofdstuk 2).

Makelaar TECHNOLOGIE Henny Knechten	Makelaar DUURZAAMHEID Frits Staats	Makelaar CULTUUR en LEZEN Dennis Termorshuizen
Makelaar GEZONDHEID Miriam de Werd	Makelaar BEWEGEN Peter Kool	

Bij stap 10 koppelt de contactpersoon van de Bossche Educatieve Makelaar een aanbieder aan een basisschool met liefst een 100% match aan aanbodsdoelen. Maar wanneer deze volledige match er niet is kunnen aanbieders het aanbod aanpassen of nieuw of aanvullend aanbod creëren (stap 8 en/of 9). Ook kan de educatieve makelaar zoeken naar andere aanbieders die de aanvulling wel in huis hebben. Of de basisschool geeft zelf invulling aan de ontbrekende aanbodsdoelen.

Vervolgens kunnen de basisscholen concrete afspraken maken met de aanbieders en op de afgesproken datum aan de slag met de activiteiten, leermiddelen of de excursie (stap 11 en 12).

Tot slot geven de basisscholen een terugkoppeling op het aanbod aan de betrokken educatieve makelaar (stap 13), zodat deze hierover in gesprek kan gaan met de aanbieder binnen zijn netwerk. Deze waardering plaatst de basisschool ook op het digitale platform van aanbieders.

Het stappen plan verbindt de educatieve uitgever, de scholen, de educatieve makelaars en de educatieve aanbieders aan elkaar om de organisatie efficiënt te laten draaien. En tegelijk zijn

² Voor het koppelen aan aanbodsdoelen zijn digitale platforms ontwikkeld om het zowel basisscholen als aanbieders makkelijk te maken om niet te stapelen maar te vervangen. De uitleg van deze platforms staat in hoofdstuk 2.

al deze organisaties ook allen verantwoordelijk voor de effectiviteit van de leermiddelen en - activiteiten voor leerlingen. Allen zijn – per stap in het stappenplan – op hun eigen wijze verantwoordelijk voor de kwaliteitsbewaking van Niet stapelen maar vervangen³.

2.2 Digitale Niet stapelen maar vervangen tool

Om onderdelen van methodes te vervangen door extern aanbod of thema's te vullen met extern aanbod is een digitaal platform ontwikkeld: de digitale Niet stapelen vervangen tool. Deze tool bestaat uit verschillende digitale verzamelplaatsen die nodig zijn om de gebruiker - de leerkracht of de specialist op de school – eenvoudig en snel te laten 'niet stapelen maar vervangen'.

Deze digitale verzamelplaatsen zijn:

SCHOLENBOX

inhoud:	gebruiker:	doel:	content leverancier en beheer:
Overzicht van methodes en/of thema's van één school/kindcentrum Alle onderdelen: hoofdstukken, thema's, lessen en activiteiten zijn gekoppeld aan SLO aanbodsdoelen Leergebieden: - Oriëntatie op jezelf en de wereld - Kunstzinnige oriëntatie - Digitale geletterdheid	Fase 1: in eerste instantie een leerkracht die als specialist binnen het team NSMV coördineert (2020-2021) Fase 2: iedere leerkracht individueel (vanaf 2021-2022) Fase 3: iedere leerling individueel	De gebruiker van de SCHOLENBOX krijgt na het selecteren van een eigen methode, hoofdstuk, thema, les of activiteit - via de AANBIEDERSBOX - een overzicht van lokaal educatief aanbod met dezelfde aanbodsdoelen. De gebruiker van de SCHOLENBOX kan zijn/haar waardering of evaluatie van lokaal educatief aanbod geven.	Indien getraind: een leerkracht en/of een externe redacteur. Daarnaast is een externe eindredacteur en een beheerder van NSMV betrokken.

AANBIEDERSBOX

inhoud:	gebruiker:	doel:	content leverancier en beheer:
Digitaal overzicht van (lokaal) educatief aanbod van alle educatieve makelaars en alle aanbieders op alle leergebieden Alle onderdelen: hoofdstukken, thema's, lessen en activiteiten zijn gekoppeld aan SLO aanbodsdoelen Leergebieden: - Oriëntatie op jezelf en de wereld - Kunstzinnige oriëntatie - Digitale geletterdheid	Iedere leerkracht of leerling die op zoek is naar (lokaal) educatief aanbod en die (nog) geen toegang tot een eigen scholenbox heeft.	De gebruiker van de AANBIEDERSBOX kan op basis van eigen voorkeur of - handmatig - op basis van SLO aanbodsdoelen op zoek naar (lokaal) educatief aanbod.	Indien getraind: een aanbieder van lokaal educatief aanbod en/of een educatieve makelaar. Daarnaast is een externe eindredacteur (Huis73) en een beheerder (NSMV) betrokken.

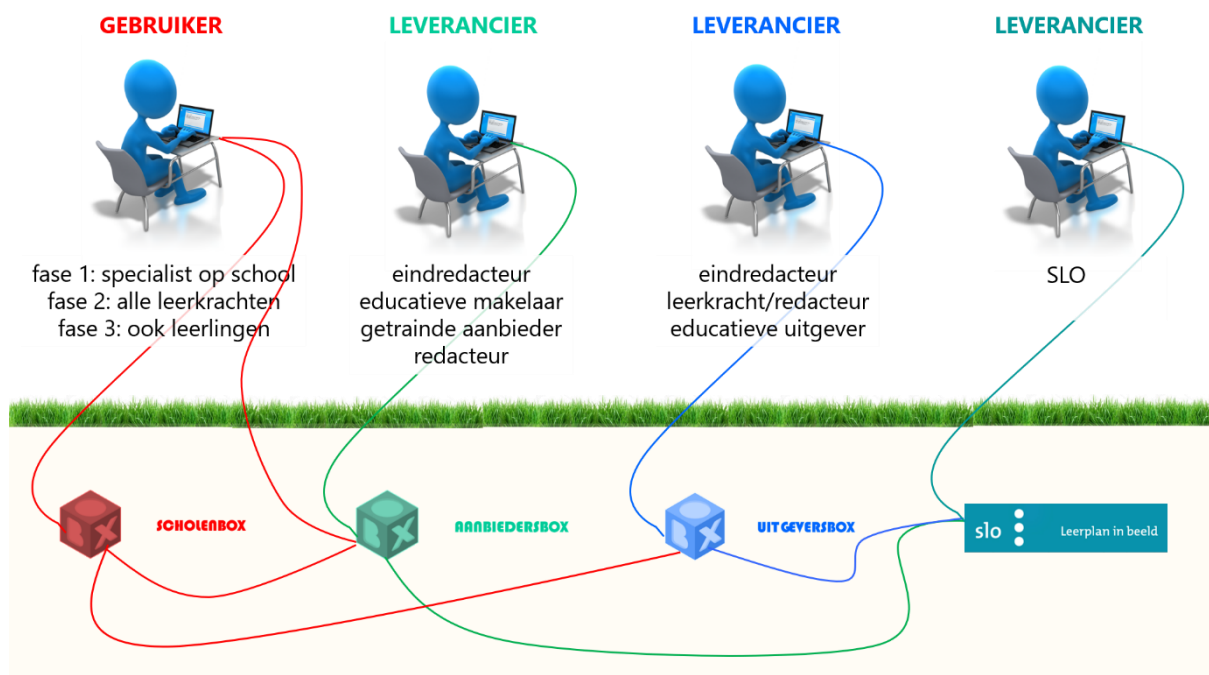
UITGEVERSBOX

inhoud:	gebruiker:	doel:	content leverancier en beheer:
Digitaal overzicht van alle methodes en/of thema's van alle deelnemende scholen/kindcentra Alle onderdelen: hoofdstukken, thema's, lessen en activiteiten zijn gekoppeld aan SLO aanbodsdoelen Leergebieden: - Oriëntatie op jezelf en de wereld - Kunstzinnige oriëntatie - Digitale geletterdheid	Geen directe gebruiker. Indirect maakt de (specialist) leerkracht - via de SCHOLENBOX van de eigen school - gebruik van de UITGEVERSBOX	Na een éénmalige koppeling van aanbodsdoelen aan methodes en (wellicht ook) thema's kunnen alle scholen/kindcentra met dezelfde methode of hetzelfde thema deze ophalen uit de UITGEVERSBOX. Ook correcties of wijzigingen hoeven slechts éénmalig plaats te vinden.	Een externe eindredacteur en beheerder (NSMV).

³ Zie: Routeboekje – Naar een kwalitatief goed aanbod bij Niet stapelen maar vervangen (2020)

inhoud:	gebruiker:	doel:	content leverancier en beheer:
Digitaal overzicht van alle leerlijnen, kern-, aanbods- en overige doelen van SLO	Geen directe gebruiker. Indirect make op school de (specialist) leerkracht en de (eind-)redacteur hier gebruik van via de SCHOLENBOX. En via de AANBIEDERSBOX de aanbieder, makelaar en (eind-)redacteur (Huis73).	Door de digitale koppeling aan Leerplan in beeld van SLO zijn alle leermiddelen van scholen en aanbieders rechtstreeks gekoppeld aan de content van Leerplan in beeld van SLO. Wijzigingen bij SLO wijzigen ook direct in alle gekoppelde boxen van NSMV.	SLO

En deze digitale verzamelplaatsen zijn op de volgende wijze aan elkaar en aan de diverse betrokken organisaties, leveranciers en gebruikers verbonden:

3. Praktijkvoorbeelden cultureel erfgoed educatie

Bouwsteen 3 – organisatie en opleiding

Uitgangspunt van Niet stapelen, maar vervangen is dat leerkrachten van kindcentra allereerst weten welke aanbodsdoelen zij met hun eigen leermiddelen en -activiteiten nastreven. Op basis daarvan kunnen de leerkrachten besluiten welke leermiddelen en -activiteiten zij zouden willen vervangen door aanbod van aanbieders uit de stad.

De kindcentra die in het schooljaar 2019-2020 uitvoering hebben gegeven aan activiteiten op het gebied van cultureel erfgoed die zij het schooljaar ervoor hadden ingepland, zijn:

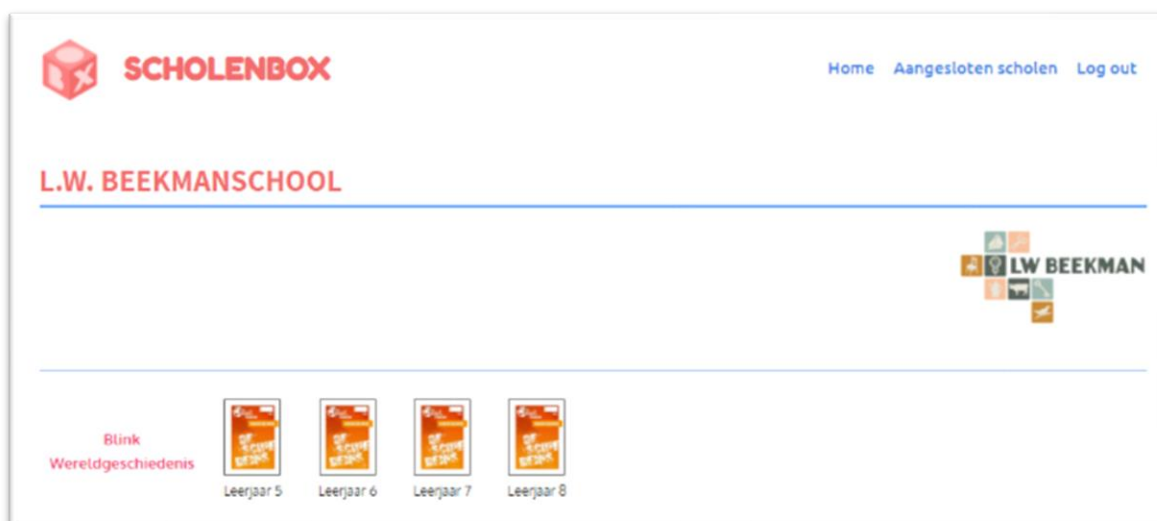
- LW Beekmanschool – 's-Hertogenbosch
- Kindcentrum aan de Oosterplas – 's-Hertogenbosch

Ook bij deze praktijkvoorbeelden zijn in werkelijkheid uitgevoerd op basis van excellijsten en handmatig zoeken. Met goedkeuring van de scholen en met goedkeuring van Het Noordbrabants Museum zijn deze praktijkvoorbeelden beschreven als of de matching tussen vraag en aanbod digitaal plaats vindt met de digitale Niet stapelen maar vervangen tool. Deze tool is echter pas vanaf eind 2020 of begin 2021 operationeel.

3.1 In de tijdmachine naar de pruikentijd - praktijkvoorbeeld LW Beekmanschool

LW Beekmanschool maakt gebruik van de methode Blink voor wereldoriëntatie, waar wereldgeschiedenis deel van uitmaakt. Voor het schooljaar 2019-2020 wilden de leerkrachten van groep 6 de lessen rond de Franse Pruikentijd, vervangen door een excursie of workshop van aanbieders op gebied van cultureel erfgoed in de stad.

Hier volgen de stappen⁴ van LW Beekmanschool, de educatieve makelaar en de erfgoedaanbieder(-s) om deze vraag om te zetten in een geslaagde Niet stapelen maar vervangen activiteit.

⁴ De nummers van de stappen zijn afkomstig uit het stappenplan op pagina 4.

LW Beekmanschool koppelt de methode Blink Wereldgeschiedenis in het digitale platform Scholenbox aan SLO-aanbodsdoelen van de leerlijn Oriëntatie op jezelf en de wereld (OJW) – Tijd (stap 2). Aangezien de uitgever van Blink de koppeling met de aanbodsdoelen (nog) niet heeft gemaakt (stap 1) heeft de NSMV coördinator (leerkracht van LW Beekmanschool) dit zelf georganiseerd.

Samen met het team kiest de NSMV coördinator van LW Beekmanschool uit welke leermiddelen (lessen of hoofdstukken) uit Blink geschiedenis zij willen vervangen door extern aanbod. Zij besluiten om in groep 6 binnen Thema 3: Pruiken en revolutie de les Patserige pruiken te vervangen door educatief aanbod uit 's-Hertogenbosch.

Thema 3: Pruiken en revoluties

Les 1: Patserige pruiken

Kinderen gaan een pruik maken en die verloten. De winnaars mogen op de foto, de verliezers moeten de knutselspullen opruimen. Zo ontdekken ze hoe de welgestelden leefden en ervaren hoe het is om juist wel of juist niet bij de elite te horen.

De NSMV-coördinator vraagt de Bossche Educatieve Makelaar cultuureducatie (Huis73) om vervangend aanbod met de aan deze les verbonden aanbodsdoelen. Zie onderstaand overzicht (stap 5).

SCHOLENBOX

Blink Wereldgeschiedenis

Leerjaar 6

Thema 3: Pruiken en revoluties

Les 1: Patserige pruiken

[OJW.2.133]	Werken met begrippen van tijdsaanduiding en tijdsindeling en de onderlinge relaties (ook complexere begrippen zoals verleden, heden, toekomst)
[OJW.2.137]	Verkennen en vertrouwd worden met verschillende indelingen van de geschiedenis zoals de tien tijdvakken en de traditionele periode-indeling
[OJW.2.139]	Verkennen van de historische ontwikkeling van enige belangrijke cultuurelementen zoals (eet)gewoonten, kleding, bouwstijlen, godsdiensten, taal tussen verschillende tijdvakken
[OJW.2.141]	Onderzoeken van verschillende soorten historische bronnen zoals teksten, afbeeldingen, foto's, historische kaarten, voorwerpen, verhalen/liedjes, gebouwen, monumenten, kunst (schilderijen) en interpreteren van informatie hieruit
[OJW.2.142]	Inventariseren van historische kenmerken van objecten in de eigen woonplaats zoals gebouwen, monumenten, straten (patroon/namen)
[OJW.2.143]	Onderzoeken van voorwerpen die vroeger gebruikt werden (kenmerken, eigenschappen, gebruiksdoel) en vergelijken met voorwerpen van nu (continuïteit en verandering)
[OJW.2.144]	Bekijken van samenlevings- en woonvormen in verschillende tijdvakken en culturen
[OJW.2.145]	Samen bespreken van historische gebeurtenissen of ontwikkelingen en aangeven van oorzaak en gevolg hiervan
[OJW.2.157]	Ontwikkelen van enige kennis over en inzicht in de franse revolutie, de bataafse republiek en het koninkrijk holland (franse overheersing) (c: patriotten, napoleon bonaparte)

Vervolgens is de van Bossche educatieve makelaar voor cultuur (Huis73) aan zet en kijkt in het digitale platform Aanbiedersbox welke aanbieders in 's-Hertogenbosch en omgeving een match hebben met de opgegeven aanbodsdoelen (stap 6). Huis73 heeft de cultuuraanbieders in 's-Hertogenbosch al gevraagd om hun leeractiviteiten en/of -middelen digitaal te koppelen aan SLO aanbodsdoelen in de Aanbiedersbox, (stap 7) zodat de consulent daar als eerste kan zoeken naar een match.

De overlap van gevraagde aanbodsdoelen is volledig met een aanbod van Het Noordbrabants Museum: In de tijdmachine naar de pruikentijd.

De excursies is uiteindelijk een optelsom van reeds bestaand aanbod (stap 7): een bezoek aan het museum - dat in de pruikentijd het Gouvernements-gebouw was - en waar het verhaal van de Dikke Hertog uit de 18^e eeuw verteld en getoond wordt. Om alle gevraagde aanbodsdoelen te vervangen breidt Huis73 dit bezoek uit met twee nieuwe activiteiten (stap 8 en 9): een wandeling door de stad langs 18^e eeuwse gevels en een workshop met muziekinstrumenten uit de pruikentijd bij Huis73 Den Bosch.

AANBIEDERSBOX

[Home](#)
[Overzicht](#)
[Log out](#)

[Aanbod toevoegen](#)
[Redactie](#)
[Eindredactie](#)

IN DE TIJDMACHINE NAAR DE PRUIKENTIJD

De historische stad 's-Hertogenbosch biedt de mogelijkheid om leerlingen uit het basisonderwijs op straat en in het Noordbrabants Museum te transporteren naar de 18e eeuw. Door een rondwandeling door de stad, een bezoek aan de muziekschool bij Huis73 met 18e eeuwse instrumenten en een bezoek aan het Gouvernementspaleis van gouverneur Brunswijk (de dikke Hertog). Dit paleis is tegenwoordig het Noordbrabants Museum.

Kenmerken
Aanbodsdoelen

Activiteit en leergebied

Locatie en kenmerken

Aanbiedende organisatie

Doelgroep en begeleiding

Periode en tijdsduur

Kosten

Soort activiteit
Doeactiviteit
Excursie
Les/lessenreeks/cursus

NSMV-Leergebied
Cultuur

Gerelateerde SLO-Leergebieden
Kunstzinnige Oriëntatie
Inhoudslijn Beeldende vorming
Inhoudslijn Cultureel erfgoed
Inhoudslijn Muziek

Kerndoelen
S1, S2, S3, S4, S5, S6

[meer details...](#)

Naam locatie
Noordbrabants Museum

Soort locatie
Activiteit op externe locatie

Binnen of buiten
Binnen
Buiten

Openingstijden
<https://www.hetnoordbrabantsmuseum.nl/bezoek/bezoekinformatie/openingstijden-en-tarieven/>

[meer details...](#)

Naam organisatie
Noordbrabants Museum

Contactpersoon
Aafke de Bruijn

Email
reservering@hnbm.nl

Telefoon
073-6877 820

[meer details...](#)

Doelgroep
PO groep 6
PO groep 7
PO groep 8

Maximum aantal leerlingen
Maximaal 20

Rol leerkracht/begeleiding
Uitvoerende taak
Begeleidende taak

Te boeken in de periode
Van 01-01-1970 tot 01-01-1970

Indicatie van de tijdsduur
3 uur

Omvang van het aanbod
Les

Vorbereidingstijd
1 uur

Vervaldatum
01-01-1970

Kosten
€ 60,-

Kosten type
Per groep leerlingen

Gebruik
Kopen

Licentievorm
Kopen

En de gekoppelde aanbodsdoelen zijn:

OJW aanbodsdoelen bij: In de tijdmachine naar de pruikentijd (1)

gevraagde aanbodsdoelen OJW	[OJW.2.133]	Werken met begrippen van tijdsaanduiding en tijdsindeling en de onderlinge relaties (ook complexere begrippen zoals verleden, heden, toekomst)
	[OJW.2.137]	Verkennen en vertrouwd worden met verschillende indelingen van de geschiedenis zoals de tien tijdvakken en de traditionele periode-indeling
	[OJW.2.139]	Verkennen van de historische ontwikkeling van enige belangrijke cultuurelementen zoals (eet)gewoonten, kleding, bouwstijlen, godsdiensten, taal tussen verschillende tijdvakken
	[OJW.2.141]	Onderzoeken van verschillende soorten historische bronnen zoals teksten, afbeeldingen, foto's, historische kaarten, voorwerpen, verhalen/liedjes, gebouwen, monumenten, kunst (schilderijen) en interpreteren van informatie hieruit
	[OJW.2.142]	Inventariseren van historische kenmerken van objecten in de eigen woonplaats zoals gebouwen, monumenten, straten (patroon/namen)
	[OJW.2.143]	Onderzoeken van voorwerpen die vroeger gebruikt werden (kenmerken, eigenschappen, gebruiksdoel) en vergelijken met voorwerpen van nu (continuïteit en verandering)
	[OJW.2.144]	Bekijken van samenlevings- en woonvormen in verschillende tijdvakken en culturen
	[OJW.2.145]	Samen bespreken van historische gebeurtenissen of ontwikkelingen en aangeven van oorzaak en gevolg hiervan
	[OJW.2.157]	Ontwikkelen van enige kennis over en inzicht in de franse revolutie, de bataafse republiek en het koninkrijk holland (franse overheersing) (c: patriotten, napoleon bonaparte)

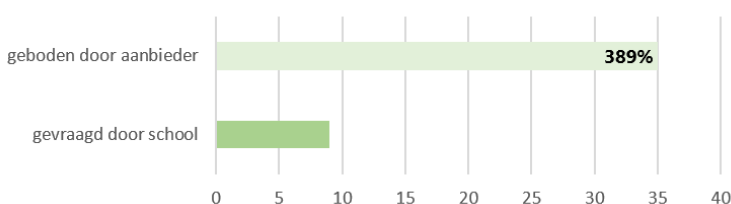
KO aanbodsdoelen bij: In de tijdmachine naar de pruikentijd (2)

EXTRA aanbodsdoelen Kunstzinnige Oriëntatie (KO)	[KO.123.001]	doorlopen van een creatief proces in vier fases: oriënteren-onderzoeken-uitvoeren-evalueren
	[KO.2.001]	openstellen voor beeldende vormgeving en beeldende kunst binnen een onderwerp uit de belevingswereld, wereldoriëntatie of cultureel erfgoed
	[KO.2.003]	kennismaken in binnen- en buitenschoolse situaties met verschillende soorten beeldende vormgeving en kunst (uit verschillende tijden en culturen): tekeningen en prenten/boekillustraties, schilderijen, foto's en (animatie)filmpjes, beeldhouw ...
	[KO.2.004]	kennismaken met culturele instellingen waar beeldende kunst/vormgeving te zien is
	[KO.2.025]	actief luisteren naar korte stukjes (live) muziek afkomstig uit verschillende stijlperiodes en culturen (uit een breed repertoire aansluitend bij de belevingswereld)
	[KO.2.034]	beluisteren, herkennen en benoemen van het schoolinstrumentarium en van enkele veelvoorkomende instrumenten uit de pop en (Westerse) klassieke muziek
	[KO.2.046]	kennismaken van de plaats van muziek in het leven van mensen, vroeger en nu
	[KO.2.091]	kijken naar afbeeldingen en alledaagse voorwerpen (bijv. kleding, huisraad) van vroeger
	[KO.2.092]	luisteren naar of lezen van historische verhalen en jeugdliteratuur
	[KO.2.095]	bekijken van gebouwen en monumenten in de stad of het dorp (bijv. kerken, molens, torens, winkels, straatnamen, gevelstenen)
	[KO.2.099]	kennismaken met culturele instellingen waar erfgoed is te zien (bijv. musea, monumenten)
	[KO.2.100]	onderzoeken van een erfgoedbron (bijv. een verzameling of voorwerp, tekst, afbeelding, de eigen culturele omgeving, gewoontes, gebruiken, tradities, verhalen en rituelen)
	[KO.2.101]	een gesprek voeren over cultureel erfgoed, er verschillende betekenissen aan toekennen en op een eenvoudig niveau historisch redeneren over verandering en continuïteit
	[KO.2.103]	een eigen invulling geven aan erfgoed door verschillende media als woord, beeld, muziek/geluid en beweging; daarbij kennis over het erfgoed tonen
	[KO.3.001]	openstellen voor beeldende vormgeving en beeldende kunst binnen een onderwerp uit de belevingswereld, wereldoriëntatie of cultureel erfgoed
	[KO.3.003]	kennismaken in binnen- en buitenschoolse situaties met verschillende soorten beeldende vormgeving en kunst (uit verschillende stijlperiodes en culturen): tekeningen en grafiek, schilderijen en collages, foto's en (animatie)films, beeldhouw ...
	[KO.3.005]	onderzoek doen naar onderwerpen uit wereldoriëntatie, cultureel erfgoed of beeldende kunst/vormgeving en resultaat gebruiken als inspiratiebron voor eigen beeldend werkstuk
	[KO.3.028]	met aandacht luisteren naar muziek afkomstig uit verschillende stijlperiodes en culturen (verbonden met het onderwerp en van buiten de eigen belevingswereld)
	[KO.3.093]	kijken naar afbeeldingen en (kunst- en gebruiks-)voorwerpen van vroeger in historische context
	[KO.3.101]	realiseren dat cultureel erfgoed betrekking heeft op thema's en tijdvakken uit wereldoriëntatie
	[KO.3.102]	kennismaken met culturele instellingen waar erfgoed is te zien (bijv. musea, monumenten)
	[KO.3.103]	onderzoeken van een aantal (zelf verzamelde) erfgoedbronnen en deze vergelijken
	[KO.3.105]	erfgoed vanuit meerdere perspectieven bekijken in heden en verleden
	[KO.3.106]	beargumenteren waarom het erfgoed als waardevol kan worden beschouwd voor de samenleving en of het de moeite waard is om te bewaren
	[KO.3.107]	verbeelden van het (eigen) verleden en zich inleven in de tijd van het erfgoed (bijv. in een museum jezelf verplaatsen in de getoonde situatie)
	[KO.3.108]	een eigen invulling geven aan erfgoed door verschillende media als woord, beeld, muziek/geluid en beweging; daarbij kennis over het erfgoed tonen

Resultaat:

Aanbodsdoelen		
Gevraagd door school	Geboden door aanbieder	
1 OJW.2.133	1 OJW.2.133	19 KO.3.107
2 OJW.2.137	2 OJW.2.137	20 KO.2.101
3 OJW.2.139	3 OJW.2.139	21 KO.2.100
4 OJW.2.141	4 OJW.2.141	22 KO.3.106
5 OJW.2.142	5 OJW.2.142	23 KO.3.105
6 OJW.2.143	6 OJW.2.143	24 KO.3.103
7 OJW.2.144	7 OJW.2.144	25 KO.2.095
8 OJW.2.145	8 OJW.2.145	26 KO.2.099
9 OJW.2.157	9 OJW.2.157	27 KO.2.091
	10 KO.3.005	28 KO.2.092
	11 KO.123.001	29 KO.3.102
	12 KO.2.003	30 KO.3.093
	13 KO.2.004	31 KO.3.101
	14 KO.2.001	32 KO.2.034
	15 KO.3.003	33 KO.2.046
	16 KO.3.001	34 KO.2.025
	17 KO.2.103	35 KO.3.028
9 gevraagd door school	18 KO.3.108	35 geboden door aanbieder

Dekking gevraagde aanbodsdoelen

1. De consultant van Huis73 verbindt de coördinator van de LW Beekmanschool aan Het Noordbrabants Museum. En deze twee partijen stemmen onderling af hoe zij onderwijsinhoudelijk en organisatorisch (o.a. planning, transport, financiën) de zaken regelen.
2. Naast de gevraagde 9 aanbodsdoelen Oriëntatie op jezelf en de wereld -Tijd zijn de leerlingen ook in aanraking gekomen met 26 **extra aanbodsdoelen** Kunstzinnige Oriëntatie (zie overzicht op pagina 11).
3. De geplande **onderwijstijd** met methode Blink stond op ruim 3 uur. De onderwijstijd voor de hele excursie is precies 3 uur.
4. De kosten van de excursie zijn (nog) niet vervangend voor andere financiële kosten en zijn dus extra.
5. De voorbereidingstijd voor de coördinator en de betrokken teamleden is wel meer dan de voorbereiding van de les uit de methode.

BINNENKORT

Wanneer de digitale NSMV-tool in 2021 gereed is klikt de coördinator van de LW Beekmanschool in de eigen Scholenbox op een te vervangen les, waarna – zonder tussenkomst van de educatieve makelaar de resultaten (uit de Aanbiedersbox) automatisch in beeld komen.

SCHOLENBOX

LOGIN
LW Beekmanschool

Blink Wereldgeschiedenis

Leerjaar 6

Thema 3: Pruiken en revoluties

Les 1: Patserige pruiken vervang

Vervangend aanbod (3):

IN DE TIJDMACHINE NAAR DE PRUIKENTIJD	389%
STADSWANDELING LANGS BOSSCHE GEVELS	40%
MUZIEKINSTRUMENTEN UIT DE 18 ^e EEUW	10%

3.2 Onderwijsleskist Romeinen - praktijkvoorbeeld Kindcentrum Aan de Oosterplas

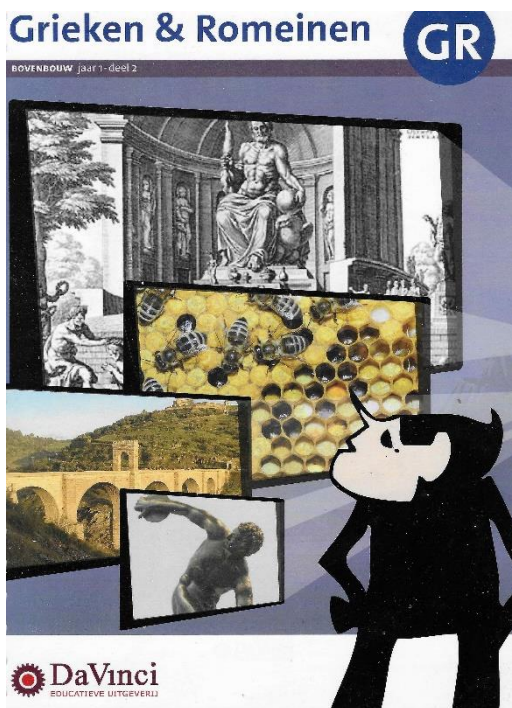
Kindcentrum Aan de Oosterplas maakt gebruik van de methode Da Vinci voor wereldoriëntatie. Voor het schooljaar 2019-2020 wilden de leerkrachten de hoofdstukken die in groep 6 over Romeinen gingen, vervangen door ander lesmateriaal of een workshop van aanbieders op gebied van cultureel erfgoed in de stad.

Hier volgen de stappen⁵ van Kindcentrum Aan de Oosterplas, de educatieve makelaar en de erfgoedaanbieder(-s) om deze vraag om te zetten in een geslaagde Niet stapelen maar vervangen activiteit.

Kindcentrum Aan de Oosterplas koppelt de methode Da Vinci voor wereldoriëntatie in het digitale platform Scholenbox aan SLO-aanbodsdoelen van de leerlijn Oriëntatie op jezelf en de wereld (OJW) – Tijd (stap 2). Aangezien de uitgever van Da Vinci de koppeling met de aanbodsdoelen (nog) niet heeft gemaakt (stap 1) heeft de NSMV coördinator (leerkracht van Kindcentrum Aan de Oosterplas) dit zelf georganiseerd.

⁵ De nummers van de stappen zijn afkomstig uit het stappenplan op pagina 4.

Samen met het team kiest de NSMV coördinator van Kindcentrum Aan de Oosterplas uit welke leermiddelen (lessen of hoofdstukken) uit DaVinci zij willen vervangen door extern aanbod. Zij besluiten om in groep 6 binnen Thema 3: Griek en Romeinen les 6 – Het Romeinse Rijk te vervangen door educatief aanbod uit 's-Hertogenbosch.

De NSMV-coördinator vraagt de Bossche Educatieve Makelaar cultuureducatie (Huis73) om vervangend aanbod met de aan deze 2 lessen verbonden aanbodsdoelen. Zie onderstaand overzicht (stap 5). In dit geval bevatten beide lessen exact dezelfde aanbodsdoelen.

SCHOENBOX

DaVinci

Leerjaar 6

Deel 2 - Grieken en Romeinen

Les 6: Het Romeinse Rijk

[OJW.2.133]	Werken met begrippen van tijdsaanduiding en tijdsindeling en de onderlinge relaties (ook complexere begrippen zoals verleden, heden, toekomst)
[OJW.2.136]	Omgaan met een tijdbalk als middel om gebeurtenissen, verschijnselen, ontwikkelingen en personen in de tijd te plaatsen
[OJW.2.137]	Verkennen en vertrouwd worden met verschillende indelingen van de geschiedenis zoals de tien tijdvakken en de traditionele periode-indeling
[OJW.2.139]	Verkennen van de historische ontwikkeling van enige belangrijke cultuurelementen zoals (eet)gewoonten, kleding, bouwstijlen, godsdiensten, taal tussen verschillende tijdvakken
[OJW.2.141]	Onderzoeken van verschillende soorten historische bronnen zoals teksten, afbeeldingen, foto's, historische kaarten, voorwerpen, verhalen/liedjes, gebouwen, monumenten, kunst (schilderijen) en interpreteren van informatie hieruit
[OJW.2.143]	Onderzoeken van voorwerpen die vroeger gebruikt werden (kenmerken, eigenschappen, gebruiksdoel) en vergelijken met voorwerpen van nu (continuïteit en verandering)
[OJW.2.145]	Samen bespreken van historische gebeurtenissen of ontwikkelingen en aangeven van oorzaak en gevolg hiervan
[OJW.2.147]	Ontwikkelen van enige kennis over en inzicht in de verspreiding van de griekse en romeinse cultuur en confrontatie met de germaanse cultuur (c: de romeinse limes)

Vervolgens is een consulent van Bossche educatieve makelaar Huis73 aan zet en kijkt in het digitale platform Aanbiedersbox welke aanbieders in 's-Hertogenbosch en omgeving een match hebben met de opgegeven aanbodsdoelen (stap 6). Huis73 heeft de cultuuraanbieders in 's-Hertogenbosch al gevraagd om hun leeractiviteiten en/of -middelen digitaal te

koppelen aan SLO aanbodsdoelen in de Aanbiedersbox, (stap 7) zodat de consulent daar als eerste kan zoeken naar een match.

De overlap van gevraagde aanbodsdoelen is groot met een aanbod van Het Noordbrabants Museum: Onderwijsleskist Romeinen.

AANBIEDERSBOX

[Home](#)
[Overzicht](#)
[Log out](#)

[Aanbod toevoegen](#)
[Redactie](#)
[Eindredactie](#)

ONDERWIJSLESKIST - ROMEINEN

Een kist vol (replica's van) voorwerpen die in Brabant in de Romeinse tijd werden gebruikt, laat leerlingen op een bijzondere manier kennis maken met het thema 'Romeinen'. De leerlingen gaan aan de slag met de voorwerpen uit de leskist. Aan de hand van de bijbehorende werkbladen komen zij meer te weten over de verschillende aspecten van het leven in de Romeinse tijd, waaronder het schrift, geld, kleding, infrastructuur, het badhuis, huizenbouw, religie, sport en spel en het leger.

[Kenmerken](#)
[Aanbodsdoelen](#)

Activiteit en leergebied

Soort activiteit
Les/lessenreeks/cursus

Gerelateerde SLO-Leergebieden

Kerdoelen
51, 52, 53, 54, 55, 56

[meer details...](#)

Locatie en kenmerken

Naam locatie
Noordbrabants Museum

Soort locatie
Activiteit externen op school
Uitleen lesmateriaal
School (eigen locatie)

Binnen of buiten
Binnen

[meer details...](#)

Aanbiedende organisatie

Naam organisatie
Het Noordbrabants Museum

Contactpersoon
Aafke de Bruijn

Email
educatie@hnbm.nl

Telefoon
073-6877 835

[meer details...](#)

Doelgroep en begeleiding

Doelgroep
PO groep 5
PO groep 6
PO groep 7
PO groep 8

Rol leerkracht/begeleiding
Begeleidende taak

Periode en tijdsduur

Te boeken in de periode
Van 01-01-1970 tot 01-01-1970

Omvang van het aanbod
Serie lessen

Vervaldatum
01-01-1970

Kosten

Kosten
€ 0,-

Kosten type
Totaal

Gebruik
Niet van toepassing

Licentievorm
Lenen

OJW aanbodsdoelen bij: Onderwijsleskist de Romeinen (1)

gevraagde aanbodsdoelen OJW	[OJW.2.133]	Werken met begrippen van tijdsaanduiding en tijdsindeling en de onderlinge relaties (ook complexere begrippen zoals verleden, heden, toekomst)
	[OJW.2.136]	Omgaan met een tijdskalk als middel om gebeurtenissen, verschijnselen, ontwikkelingen en personen in de tijd te plaatsen
	[OJW.2.139]	Verkennen van de historische ontwikkeling van enige belangrijke cultuurelementen zoals (eet)gewoonten, kleding, bouwstijlen, godsdiensten, taal tussen verschillende tijdvakken
	[OJW.2.141]	Onderzoeken van verschillende soorten historische bronnen zoals teksten, afbeeldingen, foto's, historische kaarten, voorwerpen, verhalen/liedjes, gebouwen, monumenten, kunst (schilderijen) en interpreteren van informatie hieruit
	[OJW.2.147]	Ontwikkelen van enige kennis over en inzicht in de verspreiding van de griekse en romeinse cultuur en confrontatie met de germaanse cultuur (c: de romeinse limes)
	[OJW.3.166]	Beantwoorden van een vraag over het verleden door het zoeken naar geschikte historische bronnen en onderzoeken van deze bronnen zoals het achterhalen van motieven van mensen voor handelingen uit het verleden
	[OJW.3.168]	Verkennen en bespreken van belangrijke veranderingen die zich in de samenleving hebben voorgedaan (bijv. technologische ontwikkelingen, medische zorg, verschuivingen in rolgedrag en het verdwijnen van kinderarbeid)

KO aanbodsdoelen bij: Onderwijsleskist de Romeinen (2)

EXTRA aanbodsdoelen Kunstzinnige Oriëntatie (KO)	[KO.123.001]	doorlopen van een creatief proces in vier fases: oriënteren-onderzoeken-uitvoeren-evalueren
	[KO.123.014]	onderzoeken van betekenisvolle onderwerpen en thema's uit de eigen belevingswereld en cultuur, waaronder cultureel erfgoed, en deze verbeelden in muziek, dans, beeldend en drama
	[KO.2.100]	onderzoeken van een erfgoedbron (bijv. een verzameling of voorwerp, tekst, afbeelding, de eigen culturele omgeving, gewoontes, gebruiken, tradities, verhalen en rituelen)
	[KO.2.101]	een gesprek voeren over cultureel erfgoed, er verschillende betekenissen aan toekennen en op een eenvoudig niveau historisch redeneren over verandering en continuïteit
	[KO.3.093]	kijken naar afbeeldingen en (kunst- en gebruiks-)voorwerpen van vroeger in historische context
	[KO.3.101]	realiseren dat cultureel erfgoed betrekking heeft op thema's en tijdvakken uit wereldoriëntatie
	[KO.3.103]	onderzoeken van een aantal (zelf verzamelde) erfgoedbronnen en deze vergelijken
	[KO.3.112]	tonen van historisch besef in relatie met het cultureel erfgoed

Resultaat:

Aanbodsdoelen

Gevraagd door school

- 1 OJW.2.133
- 2 OJW.2.136
- 3 OJW.2.137
- 4 OJW.2.139
- 5 OJW.2.141
- 6 OJW.2.143
- 7 OJW.2.145
- 8 OJW.2.147

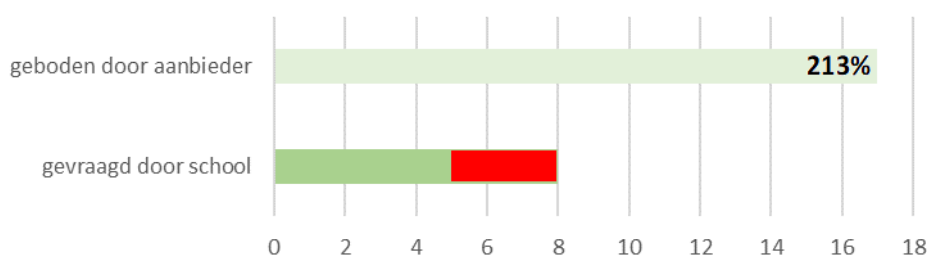
8 gevraagd door school

Geboden door aanbieder

- 1 OJW.2.133
- 2 OJW.2.136
- 3 OJW.2.139
- 4 OJW.2.141
- 5 OJW.2.147
- 6 OJW.2.144
- 7 OJW.2.142
- 8 OJW.3.166
- 9 OJW.3.168
- 10 KO.123.001
- 11 KO.123.014
- 12 KO.2.100
- 13 KO.2.101
- 14 KO.3.093
- 15 KO.3.101
- 16 KO.3.103
- 17 KO.3.112

17 geboden door aanbieder

Dekking gevraagde aanbodsdoelen

1. Van de gevraagde 8 aanbodsdoelen Oriëntatie op jezelf en de wereld bevat de Onderwijsleskist de Romeinen er 5. Over de ontbrekende aanbodsdoelen:

[OJW.2.137]	Verkennen en vertrouwd worden met verschillende indelingen van de geschiedenis zoals de tien tijdvakken en de traditionele periode-indeling
[OJW.2.143]	Onderzoeken van voorwerpen die vroeger gebruikt werden (kenmerken, eigenschappen, gebruiksdoel) en vergelijken met voorwerpen van nu (continuïteit en verandering)
[OJW.2.145]	Samen bespreken van historische gebeurtenissen of ontwikkelingen en aangeven van oorzaak en gevolg hiervan

kan de coördinator in gesprek met de aanbieder om bij de ontbrekende aanbodsdoelen lesactiviteiten toe te voegen.

- Daarnaast biedt het aanbod 8 **extra aanbodsdoelen** Kunstzinnige Oriëntatie (zie overzicht op pagina 16).
- De geplande **onderwijstijd** van de twee lessen uit Da Vinci staat in de methode niet vermeld. De onderwijstijd met de Onderwijsleskist de Romeinen is flexibel.
- De kosten voor het lenen van de Onderwijsleskist is gratis.
- De voorbereidingstijd voor de coördinator en de betrokken teamleden is wel meer dan de voorbereiding van de les uit de methode.

De consulent van Huis73 verbindt de coördinator van de Kindcentrum Aan de Oosterplas aan Het Noordbrabants Museum. En deze twee partijen stemmen onderling af hoe zij onderwijsinhoudelijk en organisatorisch (o.a. planning, transport, financiën) de zaken regelen.

SCHOLENBOX

LOGIN
KC Aan de Oosterplas

DaVinci
Leerjaar 6

Deel 2 - Grieken en Romeinen

Les 6: Het Romeinse Rijk
Les 7: Dagelijks leven van de Grieken & Romeinen

vervang

Vervangend aanbod (3):

ONDERWIJSLESKIST DE ROMEINEN	213%
OP BEZOEK BIJ DE ROMEINSE TEMPEL VAN EMPEL	40%
ROMEINSE OPGRAVINGEN IN WINKELCENTRUM DE ARENA	10%

BINNENKORT

Wanneer de digitale NSMV-tool in 2021 gereed is klikt de coördinator van KC Aan de Oosterplas in de eigen Scholenbox op een te vervangen les, waarna de resultaten (uit de Aanbiedersbox) automatisch in beeld komen.

4. Evaluatie door kindcentra en erfgoededucatie aanbieder

Bouwsteen 2 – onderzoek en ontwikkeling

Op het moment van publicatie van *Digitale ontsluiting erfgoedlesmateriaal* (najaar 2020) gaan kindcentra voor het eerst concreet aan de slag met het testen van de digitale Niet stapelen maar vervangen tool. Onderstaande evaluatie – van voor najaar 2020 – richt zich daarom alleen op:

- evaluatie van de organisatorische kant van Niet stapelen maar vervangen door kindcentra, educatieve makelaar en aanbieder
- reactie op de demo versie van de digitale Niet stapelen maar vervangen tool, bestaande uit alleen nog een aparte Aanbiedersbox en Scholenbox door kindcentra, educatieve makelaar en aanbieder

In gesprek met de coördinator en directeur van de LW Beekmanschool

Evaluatie van de organisatorische kant van Niet stapelen maar vervangen

- Tijdens het eerste jaar van Niet stapelen maar vervangen hebben de activiteit 'In de tijdmachine naar de pruikentijd' uitgevoerd. Wij werkten al veel samen met Het Noordbrabants Museum en kregen destijds hulp van studenten om de lessen over deze periode uit de methode Blink te vervangen door activiteiten in de stad.
- Destijds gaven leerkrachten van de school wel aan er geen (100%) vertrouwen in te hebben dat de vervangende activiteiten daadwerkelijk 100% vervangend waren. De leerkrachten die het wel hebben uitprobeerde hebben daarom achteraf de herhalingsles uit de methode Blink nogmaals gedaan.
- Doordat wij rechtstreeks contact hebben met het museum (LW Beekmanschool is partnerschool) hebben we weinig tot geen contact met de Bossche Educatieve Makelaar cultuur.

Reactie op de demo versie van de digitale Niet stapelen maar vervangen tool

- Het is mooi nu achteraf te zien dat enerzijds de Oriëntatie op Jezelf en de Wereld (OJW) aanbodsdoelen van Blink 100% zijn gedekt. En dat de buitenschoolse activiteit binnen de lestijd van 3 uur (dezelfde tijd als de lessen in de methode) tientallen extra aanbodsdoelen Kunstzinnige Oriëntatie bevatte.
- Doordat dit concrete overzicht in de afgelopen schooljaren niet op tafel heeft gelegen zijn nog altijd niet alle leerkrachten van het team overtuigd van de aanpak Niet stapelen maar vervangen. Nu dit wel concreet biedt dit de LW Beekmanschool een nieuwe kans om (door-) te starten.

Evaluatie van de organisatorische kant van Niet stapelen maar vervangen

- Het is fijn dat onze educatieve makelaar cultuur één vast aanspreekpunt is die precies weet wat 's-Hertogenbosch te bieden heeft op gebied van cultuur. En het is ook fijn dat deze contactpersoon makkelijk te bereiken is via www.nietstapelenmaarverangen.nl, waar alle contactpersonen van alle leergebieden zijn terug te vinden.
- Het kost ons veel tijd om telkens de lessen uit DaVinci eerst te koppelen aan aanbodsdoelen om daarmee dan de vraag te stellen aan de educatieve makelaar(-s). Na een goede start op dit gebied bij aanvang van het project vragen stellen we inmiddels wel als eerste de vraag als onderwijs aan Huis73. Maar het 'antwoord' kunnen we niet 100% checken op matching van aanbodsdoelen.
- Door Niet stapelen maar vervangen zijn we ons nog meer bewust van de combinatie die wij kunnen maken met (aanbods-)doelen Oriëntatie op jezelf en de wereld en deze doelen voor Kunstzinnige Oriëntatie. Daardoor slaan we twee vliegen in één klap en vervangen wij dus ook lestijd.
- Als we problemen of vragen hebben met aanbieders is het fijn dat wij daarvoor ook terecht kunnen bij de Bossche Educatieve Makelaar.
- De onderwijsleskist Romeinen vol met 'echt' bronmateriaal was voor de leerlingen veel meer inspirerend dan de normale les die wij hierbij gaven (powerpoint bij de methode). Het ontdekkend en onderzoekend leren kwam bij de groep veel makkelijker tot stand.

Reactie op de demo versie van de digitale Niet stapelen maar vervangen tool

- 'Eindelijk, daar is ie dan!' Dit is inderdaad wat wij vier jaar geleden al wilden.
- Heel fijn om op één site al het educatieve aanbod van 's-Hertogenbosch bij elkaar te zien. Wel zaak dat dit goed wordt onderhouden.
- Wat natuurlijk wel blijft is dat de koppeling van de eigen leermiddelen aan aanbodsdoelen een grote klus blijft. Gezien de werkdruk en de huidige corona periode is dat onmogelijk. Tenzij we dat anders en handig organiseren.
- Want als we als we het voor elkaar hebben, zijn we niet meer afhankelijk van de deskundigheid van één specialist binnen ons kindcentrum. De koppeling tussen onze methoden en de aanbodsdoelen is dan voor iedereen digitaal beschikbaar en daarmee is de aanpak makkelijker overdraagbaar.
- De samenwerking met de andere kindcentra met DaVinci in 's-Hertogenbosch is hierdoor mogelijk ook makkelijker.

In gesprek met het teamhoofd educatie van HNBM

We vinden het fantastisch dat vanuit de schoolbesturen en de gemeente 's-Hertogenbosch dit idee van 'niet stapelen maar vervangen' is opgepakt en nu in de uitwerking steeds meer handen en voeten krijgt. Leren doe je namelijk niet alleen binnen de muren van een school, maar zeker ook daarbuiten. We zijn ervan overtuigd dat we als museum daar een steentje aan bij kunnen dragen: een bepaald onderwerp of periode in de geschiedenis komt tijdens een museumbezoek veel meer tot leven dan vanaf een digibord in de klas. En hoe goed is het dat een leerling zijn eigen directe omgeving daarmee ook steeds beter leert kennen.

Evaluatie van de organisatorische kant van Niet stapelen maar vervangen in de afgelopen jaren (met daarin centraal Romeinse kist met KC aan de Oosterplas en In de tijdmachine naar de pruikentijd met LW Beekmanschool)

Omdat we geloven in dit project zijn we van het begin af aan nauw betrokken geweest. Mede om ook als aanbieder te kijken wat wel en niet kan en lukt. Het liefst zou je op iedere vraag van een school een maatwerk antwoord willen geven, maar dat is voor ons niet realistisch met ons zeer diverse aanbod van kunst en erfgoed. Verder krijgen we vaak terug van scholen dat er geen tijd en geld is. Het komt er altijd bij. Dit project spreekt ons zo aan, omdat door lessen te vervangen deze bezwaren deels worden weggenomen.

De Huis73 makelaar heeft ons steeds betrokken en de mogelijkheden bekeken in samenspraak met de pilotscholen. Dat de LW Beekmanschool een partnerschool is, maakte dat de samenwerking rondom het Pruikentijd- project goed verliep. Zoals de LW Beekmanschool zelf ook al aangeeft, is het echter niet makkelijk het hele team van leerkrachten te overtuigen van 100% vervanging van de lesmethode. We hopen dat daar in de toekomst een goede oplossing voor komt en ook wordt ingezien dat andere aanbodsdoelen wel worden behaald die eerder niet werden behaald.

De Romeinse leskist is een mooi en bijzonder aanbod en zeker een verrijking voor in de klas. Als het lastig te organiseren is om er op uit te gaan, is dit een goed alternatief. Fijn dat KC aan de Oosterplas daar nu kennis van heeft genomen. We bieden naast de leskisten vanaf dit schooljaar ook museumlessen in de klas aan met erfgoed- en kunstobjecten om in deze behoefte te voorzien.

Reactie op de demo versie van de digitale Niet stapelen maar vervangen tool

Ik geloof heel erg in persoonlijk contact, maar zie door de tool ook echt kansen meer aanbodsdoelen te bereiken dan in een persoonlijk gesprek ter sprake zouden komen.

Daarnaast klinkt de demo versie in theorie erg goed. Dat deze digitale tool een succes wordt valt of staat in mijn ogen echter met het feit dat hij goed wordt ingevuld. Dit vraagt veel van zowel het onderwijs als de culturele instellingen. Het zou mooi zijn als daar binnen het project ondersteuning bij mogelijk is door iemand die de aanbodsdoelen zeer goed kent, waardoor het invullen snel gaat.

Evaluatie van de organisatorische kant van Niet stapelen, maar vervangen

De organisatie van de activiteiten lag in handen van een collega die nu niet meer werkzaam is bij ons. Het is waardevol dat KC Aan de Oosterplas aangeeft dat het fijn is om één vast aanspreekpunt te hebben in de vorm van een makelaar. Ook de bewustwording dat er (tijds-)winst te behalen valt door vakoverstijgend te werken en met een activiteit doelen te behalen uit meerdere leerlijnen is een pluspunt.

Reactie op de demo versie van de digitale Niet stapelen maar vervangen tool

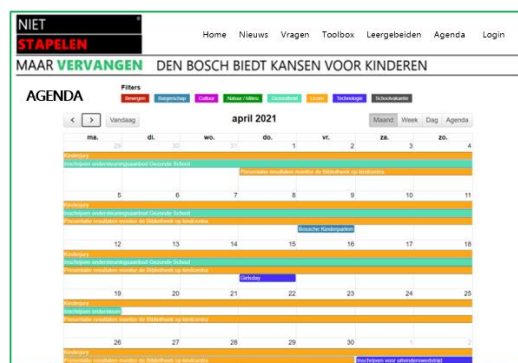
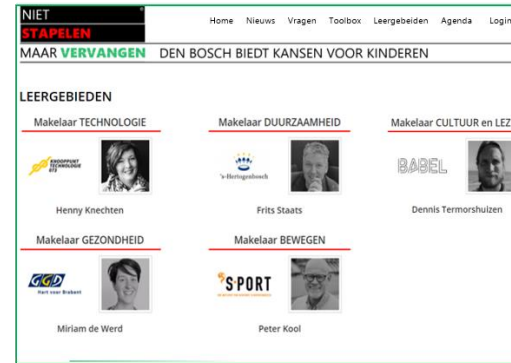
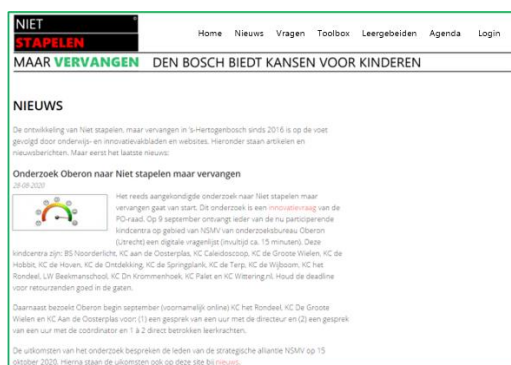
- De koppeling, in de digitale tool, van aanbodsdoelen aan (culturele) activiteiten uit de stad is een grote stap in de goede richting. Het wordt zowel voor de leerkracht als de makelaar makkelijker om passend aanbod te vinden én om te zien waar nog hiaten zitten. Omdat niet alle activiteiten 100% zullen aansluiten, blijft de rol van de makelaar belangrijk en interessant voor zowel scholen als (culturele) aanbieders uit de stad.
- Het is wel zaak om het aanbod in de digitale tool regelmatig aan te vullen en om te checken of het al ingevoerde aanbod nog actueel is. Dit is een klus waar voldoende tijd voor ingeruimd dient te worden.

5. Website www.nietstapelenmaarvervangen.nl

Bouwsteen 4 – communicatie en planning

De website www.nsmv.nl biedt de scholen en de aanbieders in de stad om kennis te nemen van:

- **Nieuws** met betrekking tot Niet stapelen maar vervangen in 's-Hertogenbosch
- Antwoord op **Vragen** als het gaat om het waarom?/hoe?/wat?/wie? van Niet stapelen maar vervangen. Ook staan hier de contactgegevens van de projectleiders voor vragen van scholen
- Een **Toolbox** waar betrokken scholen en aanbieders materialen kunnen aanvragen
- Een pagina **Leergebieden** waar alle betrokkenen terecht kunnen voor de contactgegevens van de Bossche educatieve makelaars
- Een gezamenlijke **Agenda** met de planning van het aanbod van alle Bossche educatieve makelaars voor het hele schooljaar
- Een **Login** pagina waar scholen kunnen inloggen voor hun eigen Scholenbox en Bossche educatieve makelaars en aanbieders in kunnen loggen op de Aanbiedersbox

6. Borging NSMV

Bouwsteen 5 – beleid en financiën

In 's-Hertogenbosch is in de afgelopen vier jaar de aandacht vooral uitgegaan naar de het operationele proces om met leerkrachten en consultants van Bossche Educatieve Makelaars de transitie van aanbodgericht naar vraaggericht werken op de werkvloer voor elkaar te krijgen. Wel is vanaf 2017 ook een strategische alliantie opgericht met de directeur/bestuurders van de schoolbesturen, de Bossche educatieve makelaars, de kinderopvang, het voorgezet onderwijs en de gemeente 's-Hertogenbosch (wethouder onderwijs). Deze strategische alliantie heeft zich gezamenlijk faciliterende opgesteld om de verandering te realiseren. En in co-creatie is aan alle bouwstenen van Niet stapelen maar vervangen (zie pagina 3 gebouwd).

De bouwsteen beleid en financiën heeft tot 2020 weinig aandacht gekregen, maar krijgt die nu wel. Dit hangt samen met een aantal factoren:

- de ontwikkeling van Niet stapelen maar vervangen op operationeel niveau maakt duidelijk dat continuïteit en borging wenselijk is;
- op operationeel niveau is zeer onduidelijk hoe de financiële impulsen georganiseerd zijn;
- de schoolbesturen hebben Niet stapelen maar vervangen voor de komende jaren al in hun (gemeenschappelijke) beleidsplannen opgenomen;
- na de huidige Bossche Educatieve Agenda (2017-2021) – waarin Niet stapelen maar vervangen al op bescheiden schaal aandacht kreeg – zal Niet stapelen maar vervangen ook onderdeel zijn van de nieuwe lokale educatieve agenda;
- de gemeente wil alle beleids- en subsidieprogramma's voor educatie niet langer via de ca. 20 aparte beleidsambtenaren onder de aandacht van scholen brengen en werkt aan (werktitel) één onderwijsloket.

De leden van de strategische alliantie in 's-Hertogenbosch bouwen daarom vanaf 2020 in co-creatie aan meerjarig beleid op alle genoemde leergebieden met cofinanciering van alle partners.

Borging op landelijk niveau

De hierboven beschreven onduidelijkheid met betrekking tot educatie-stimuleringsprogramma's speelt niet alleen in 's-Hertogenbosch, maar in iedere gemeente. En in een grote gemeente als 's-Hertogenbosch met (slechts) 2 grote schoolbesturen is dit naar verhouding overzichtelijker dan in kleinere gemeente met veel meer schoolbesturen. En dit ontstaat grotendeels doordat bij de Rijksoverheid diverse ministeries en departementen deze educatie-stimuleringsprogramma's initiëren en uitvoerend bij provincies, waterschappen en gemeenten posten. Een voorzichtige schatting geeft aan dat het op jaarbasis voor de kinderopvang, basisonderwijs en voorgezet onderwijs ca. 1 miljard euro per jaar is.

Borging van de transitie van aanbodgericht naar vraag gestuurd werken met Niet stapelen maar vervangen op landelijk niveau kan ervoor zorgen dat een groter deel van deze 1 miljard euro daadwerkelijk bij de leerlingen en niet bij de organisatie laag ertussen terecht komt.

